

RESEPSİYON OYUNUNDAN SAHNELEMEYE

4 ve 7 Yaş Arasındaki Çocuklarla Tiyatro Yapmak

Romi Domkowsky

Özet

Bu makalede 4 ve 7 yaş arasındaki okul öncesi öğrencileri ile yapılan tiyatro pedagojik çalışmalarda kullanılabilir yöntemler açıklanmıştır. Özgür bir çocuk oyunundan nasıl sahnelemeye geçildiği aktarılmıştır. Sahneleme öncesi çocukların özgürce kendilerini ifade etme fırsatı buldukları resepsiyon oyunu tanımlanarak, nasıl uygulanacağı anlatılmıştır. Resepsiyon oyunu adı altında oyunun pasif biçimi, sözgelimi; biri bir şey yaptığında izlemek, müziği, dinlemek, nesnelere ve resimleri seyretmek anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi öğrencileri, tiyatro pedagojisi, resepsiyon oyunu, sahneleme, jeux dramatiques / dışavurumcu oyun

Abstrakt

In diesem Artikel wurde die Methoden in der theaterpädagogischen Arbeit mit Kindern zwischen 4 und 7 Jahren im Vorschulalter erklärt. Es wurde informiert, wie das freie Spiel zur Inszenierung übertragen wurde. Das Rezeptionsspiel, in der die Kinder die Gelegenheit haben, sich frei auszudrücken, wurde definiert und erklärt, wie es durchgeführt wird. Unter Rezeptionsspiel werden die passiven Formen des Spiels verstanden wie Z.B. das Zuschauen, wenn jemand etwas vormacht, das Hören von Geschichten, Musik, Versen, das Betrachten von Bildern oder Objekten.

Stichwörter: Vorschulalter, Theaterpädagogik, Rezeptionsspiel, Inszenierung, jeux dramatiques / Ausdrucksspiel aus dem Erleben

Resepsiyon¹ Oyunundan Sahnelemeye

4 ve 7 yaş arasındaki çocuklarla tiyatro yapmak

Anaokulu çocuklarıyla yapılan kalite bakımından yüksek bir tiyatro pedagojik çalışmanın, oyun yöneticisinden birçok talebi vardır. Diğer yandan konuya ilişkin -göreceli olarak- az yöntem bilinmektedir. Pratikte sufle verilerek sahnede durarak oynanan ve ezbere dayalı olan tiyatronun³ yanı sıra, her şeyden evvel birlikte oynama etkinlikleri uygulanır.

Anaokulu çocuklarıyla yapılan tiyatronun isterleri:

Başlangıç seviyesinde çocuklarla yapılan tiyatro pedagojik çalışmada sanatsal ve disiplinlerarası olana öncelik verilmelidir. Çocuklar sanatla ilgili olan kısmı düşünmezler.

Anaokulu çocuklarıyla yapılan tiyatro pedagojik çalışmanın, onların fantezilerine, fikirlerine, ihtiyaçlarına, önerilerine ve (bilişsel) gelişim durumuna göre düzenlenmesi esastır. Aynı zamanda düşünce ve zaten küçük çocukların kullandığı ifade etme biçimlerinin benimsenmesi bu esasa dayanır.

Küçük çocuklarla yapılan tiyatro pedagojik çalışmanın, onların doğal oyun davranışına göre düzenlenmesi gerekir. Bunun yanında oyuna göre çocuğun gelişim durumu hakkındaki bilginin gerekliliği elle tutulur olmalıdır. Okul öncesi çağında olan çocuklarda (yaş farkına göre) araştırma, sembol daha doğrusu hayal gücü oyunu, rol oynama oyunu, resepsiyon oyunu, tasarım oyunu ve ilk canlandırmacı oyun baskındır (Krş. Freudenreich/ Grässer/ Köberling 1976, Heimlich 2001, Fritz 2004, Renner 2008, vom Wege/ Wessel 2008, Franz 2009, Reschke 2009). Çocuklar tarafından hangi oyun biçimlerinin tercih edildiği ve hangi oyunların (henüz) kullanılmadığı izlenmelidir. Ayrıca diğer çocukların sık sık uyguladıkları boyama oyunları ve hareket oyunları gibi oyun biçimleri tiyatro çalışmalarına eklenmelidir. Müziğin de tiyatro çalışmalarına dâhil edilmesi kesinlikle tavsiye edilir.

Tiyatro yaparken çocukların oyun sevincinin korunması asıl amaç olmalıdır. Çocukların bu amaca istinaden oryantasyonu ve yeteneği "kaynak odaklı"⁴ pedagojik tutumu temsil eder (Krş. Domkowsky 2009, s. 30). Çocuklarla yapılan tiyatro, çocuğun yaşadığı dünya² ile bağlantılı olmalıdır. Hem konuların seçiminde hem de içeriğin düzenlenmesinde bu durum kendini gösterir. Çocukların sahnelemeleri onların yorumlama ve eylem modellerine göre hazırlanmalıdır (Krş. a.g.e, s. 31).

Tavsiye Edilen Oyun ve Tiyatro Pedagojik Yöntemler

Bilinen ve az bilinen tiyatro pedagojik yöntemler vardır ki; bu yöntemler çeşitli taleplerin yerine getirilmesi için son derece uygundur. Tek tek ya da tarafımdan denerek size burada sunulan sırada uygulanabilirler. Bu arada sizin bu yöntemleri serbestçe kullanmanıza izin verilmiştir!

İlk adım olarak anaokulu çocuklarıyla yapılan tiyatro çalışmasında, serbest rol oynama oyununun teşvik edilmesini ve bu esnada çocukların gözlenmesini tavsiye ediyorum. Böylece yalnızca onların güncel konuları ve oyun içerikleri değil, aynı zamanda oyun biçimleri ve ayrıca estetik yaklaşımları keşfedilir.

Jeux Dramatiques- Dışavurumcu Oyun

Jeux Dramatiques, dışavurumcu (kendini ifade etme) oyununa teşvik etmek için denenmiş olan çok uygun bir yöntem sunar. Yöntem, çocuğun kendisi tarafından seçilmiş rolün içsel yaşantısının spontane ifadesini temel alır. Çocuklarda oyun oynama ve yaşam yeteneğini harekete geçirir ve ilerletir. Jeux Dramatiques'de, çocuksu rol oyunu devam ettirilir. Bu yüzden Jeux Dramatiques, ilk tiyatro deneyimleri için mükemmeldir.

“Jeux Dramatiques”, yaşantılardan yola çıkarak kendini ifade etme oyunu, bağımsız bir tiyatro biçimidir. [...] Yöntemin içeriği içsel yaşantıları, bireysel ifade imkânlarının keşfini ve çıkışını fark ettirmektir (İsviçreli Dramatik Oyun Çalışma Topluluğu 2009).

Oyunun çıkış noktası bir hikâye, bir metin, bir masal, resimli kitap ya da şiir olabileceği gibi aynı zamanda bir müzik eseri, sanat eseri, rüya ya da kişisel eşyalar olabilir. Bunlar oyun oynama isteği oluşturur ya da oyuna davet eder. Kumaşları, tülleri, şapkaları, muz sandıklarını, ipleri ve diğer hayal gücünü harekete geçirecek olan yardımcı malzemeleri çocuklar oyuna biçim veren malzemeler olarak kullanabilirler. Önemli olan başlangıçta çocuklara malzemeyi tanıtmaktır. Tüller ve kumaşlar bunun için çok uygundur; çünkü tüller ve kumaşlar dönüşüm için basit araçlardır. Tüllerden ve kumaşlardan kolay kostümler ya da kostüm parçaları yapılabilir, sahne dekoru inşa edilebilir ya da tüller ve kumaşlar aksesuar olarak kullanılabilir.

Başlangıçta müzik ya da hikâye rahat ortamda hayal güçlerinin harekete geçirilmesi için çalınabilir daha doğrusu okunabilir. Daha sonra çocuklar müziği daha doğrusu hikâyeyi ikinci kez dinlerken oynarlar. Oyun mekânı içinde oynayacakları alanları belirlerler ve kendi tasarımlarına göre kostüm giyerler. Oyun, sözgelimi hikâyenin kahramanlarıyla sınırlı değildir; tam tersine diğer kahramanlara ve değişikliklere açıktır. Ayrıca bireysel rollerin

Çevirmen: Bil. Uz. Bahar Gürey

Çevirmen Notu: Bu makale 2012 yılında Spiel & Bühne adlı dergide yayınlanmıştır.

birden fazla rol dağılımı yapılabilir. Çocuk, kimseden yardım almadan tek başına kendi rolünü bulur. Oyun alanını diğer çocuklarla birlikte düzenlerler.

Dışavurumcu oyun için geçerli olan ilke “olmasına, meydana gelmesine, ortaya çıkmasına izin vermektir. Doğru ve yanlış yoktur.” Yani rejî düzeltmeleri yoktur.

Oyundan önce kesin sınırlar ve kurallar konuşulmalıdır (Sözgelimi, kavgalar ağır çekimde yapılır ya da dokunmadan “dur” demek durdurmak anlamına gelir).

Yöntem, konulu bir çalışmanın başlangıcı, sahnelerin ya da tüm tiyatro oyununun gelişimi için uygundur (Krş. Domkowsky 2009, s. 33).

Oyundan Resepsiyona

Serbest rol oynama oyununda ya da Jeux Dramatiques’de çocuklar kendilerini ve doğal olarak etraflarında oynayan diğer çocukları da bir rol içinde algılarlar. Çocuklar izleyen konumuna yerleşerek teatral bir bağlantıya geçiş yaparlar. Oynanan sahneleri seyrederek ve kendi bakış açılarıyla bu sahneleri yansıtır. Ancak 7 yaşına kadar olan çocuklarla sahneler üzerine konuşmayı pek anlamlı ve işe yarayacak bir eylem olarak görmüyorum. Bu, çocuk için, oynanmış ve görülmüş sahneler üzerine konuşması ve hissettikleri üzerine kelimeler bulmak zorunda kalması demektir. Estetikten (teatral olarak üretici ve alıcı) bilişsel (sözel olarak yansıtıcı) işleyişe geçiş, çocuğa büyük bir engel koyar. Çocuk aldığı başka bir aracıyla aktarır ve böylece düşünceyle ve transformasyonla yoğun bir şekilde meşgul olur. Bu nedenle aslında olan ve hissedilen arasındaki bağlantıyı kaybeder. Çocuklar tarafından oynanmış sahnelerin seyredilmesi ve yansıtılması çocuk gruplarında verimli ve onlara uygun bir şekilde nasıl yönetilebilir sorusu akla gelir. Öyle ki; çocukların bakış açıları ve hisleri kavranabilsin ve çocuklar geri bildirimde bulunabilsinler (hemen olası pedagojik saptamalar yapılmadan). Böylece bu yaş grubu çocuklarının her gün pratikte oynadıkları resepsiyon oyununu tekrar bir oyun biçimi olarak kullanabiliriz.

Resepsiyon Oyunu

Resepsiyon oyunu adı altında oyunun pasif biçimi, sözgelimi; biri bir şey yaptığında (çizmek, el becerisiyle bir şey yapmak, inşaat yapmak) izlemek (tiyatro, televizyon, sinema), hikâyeleri, müziği, mısraları dinlemek, nesnelere ve resimleri (sergilerde de) seyretmek anlaşılmaktadır (Krş. Bühler 1928). Hildergard Hetzer bu oyunları “alımlayıcı oyunlar” olarak tanımlar (Krş. Hetzer 1950, s. 75) ve Michael Renner, Hetzer’in söylediğini “ alımlayıcı oyunlar fantezi oyunlarıdır diye tamamlar (Renner 2008, s. 125).

Çevirmen: Bil. Uz. Bahar Gürey

Çevirmen Notu: Bu makale 2012 yılında Spiel & Bühne adlı dergide yayınlanmıştır.

Dinlemek ve izlemek, kişiye kendi düşüncelerini, içsel imgelerini ve yorumlama modellerini keşfetme şansını sunar (Krş. a.g.e, s. 127). Çocuğun bilinçli ve bilinçsiz yaşantılarının deneyimleri kendi hayal dünyasının oluşumuna doğru akar. Bundan dolayı hangi sunulan etkilerin ve içeriklerin onun için anlamı olduğu çocuğa bırakılmalıdır (a.g.e, s. 129).

Resepsiyon Oyunundan Sahnelemeye

Çocuklar, kendi kendilerine oynadıktan ve diğerleriyle bir sahneyi oynadıktan sonra, dramatik oyunda bir figür bulduktan ya da tiyatro oyunu izledikten sonra, (diyalog yerine) izleyici olarak gördükleri ve etkilendikleri şeyleri kendi isteklerine göre, resim yaparak ya da el becerisi ile bir şeyler yaparak aktarmaya teşvik edilir. Çocuklar eğer isterlerse eserlerini diğer çocuklara ve oyun yöneticisine gösterebilirler. Ancak hiçbir şekilde değerlendirme içeren yorumlar yapılmamalıdır (Sözelimi: Ama sen bunu çok güzel boyamışsın!). Burada daha çok çocuğu bu kadar etkileyen şeyi yeniden kendi yaklaşımı ile resmetmesi söz konusudur. Şu sorulabilir: ... ve ne oldu burada? Fakat yorum yapılmaz. Resimler üzerinden anlatılan hikâyelerden, yeni hikâyeler ortaya çıkar ki; bu hikâyeler olup bitenlerden esinlenilmiştir. Bu yeni hikâyeler eğer eski hikâyenin sahibi de onaylarsa yeniden çocuk grupları tarafından oynanabilir ve bir sahnelemenin temelini oluşturur. Bu süreçte Vivian Gussin Paley tarafından geliştirilen yöntemin geliştirilmeye devam edilmesi söz konusudur (Krş. Paley 1992, Paley 2001, Domkowsky 2009, s.35).

Çevirmen Notu:

- 1. Rezeptionspiel:** Oyunun pasif biçimidir. Sözelimi çocuk, bir şarkı dinler ya da bir tiyatro oyununu izler. Çocuk, bu esnada "alımlayıcı"dır ve aktif olarak bir oyunun içinde değildir. Bu durumda çocuk sanat eserini tüketen kişi olarak "sanat alımlayıcısı" durumundadır.
- 2. Lebenswelt:** Yaşanan Dünya: İnsanın mekânsal, zamana bağlı ve sosyal deneyimlerle bulunduğu ve tutunduğu ilişkileri ifade eder (Krş. Wrentschur 2004, s. 39).
- 3. Steh- und Aufsatheater:** Oyuncuların içsel devinimleri olsa da fiziksel olarak devinmedikleri ve buldukları yerde durarak önceden ezberledikleri metinleri söyledikleri oyunlardır. Ezber yapılan tiyatrodaki metnin baskın olması oyunun akışını engeller. Ağır metinler özellikle okul öncesindeki ve ilkokuldaki çocuklar için uygun değildir. Bir oyunun ortaya çıkması ve gelişmesi için doğaçlama sanatı tercih edilmelidir.
- 4. Ressourcenorientierung:** Bu kavram psikoloji, pedagoji ve işletme alanında kullanılmaktadır. Kaynaklar bireyi dünyada yaşamaya muktedir kılar ve hayatına yön verir. Kaynak odaklılık, bu kaynaklara yöntemsel ve sistematik yönelimi tanımlar.

Çevirmen: Bil. Uz. Bahar Gürey

Çevirmen Notu: Bu makale 2012 yılında Spiel & Bühne adlı dergide yayınlanmıştır.

Kaynak:

Bühler, Charlotte (1928): Kindheit und Jugend

Domkowsky, Romi (2009): Kinder spielen Theater- Theaterspielen mit Kindern. In Verein für Kinder- und Jugendkultursozialarbeit Zirkus Internationale e.V. 2009, s. 30-38

Franz, Margit (2009): "Und Jetzt sollst du so tun, als ob du tot wärst!" In DIE KINDERGARTENZEITSCHRIFT, Heft Nr. 17,3 Quartal 2009, s. 8-9

Frei, Heidi (1990/2007): Jeux Dramatiques mit Kindern 2. Bern

Freudenreich, Dorothea/Grässer, Herbert/Köberling, Johannes (1976): Rollenspiel.Praxis Handbuch, Hannover

Fritz, Jürgen (2004): Das Spiel verstehen. Eine einföhrung in Theorie und Bedeutung. Weinheim und München.

Heimlich, Ulrich (2001): Einföhrung in die Spielpädagogik. Eine Orientierungshilfe für sozial-schul- und heilpädagogische Arbeitsfelder. Bad Heilbrunn.

Hetzer, Hildegard (1950): Spiel und Spielzeug für jede Alter. Lindäu

Paley, Vivian Gussin (1992): Jason- Der Junge, der ein Hubschrauber sein wollte. München

Paley, Vivian Gussin (2001): "Doing Stories". In: Literacy Today No:29, <http://www.literacytrust.org.uk/Pubs/paley.html> (7. September 2009)

Paley, Vivian Gussin (2005): A child's work: the importance of fantasy play. Chicago

Renner, Michael (2008). Spieltheorie und Spielpraxis. Ein Lehrbuch für pädagogische Berufe. Freiburg im Breisgau

Reschke, Edda(2009): Theater, die Urkunst. Über di Bedeutung des freien Rollenspiels. In: DIE KINDERGARTENZEITSCHRIFT, Heft Nr. 17,3 Quartal 2009, s. 37-39

Schweizerische Arbeitsgemeinschaft Jeux Dramatiques (2009): Methode der Jeux Dramatiques, <http://www.jeuxdramatiques.ch/jeu=hintergrund> (6.September 2009)

Verein für Kinder und Jugendkultursozialarbeit Zirkus Internationale e. V. (Hrsg.) (2009): Ästhetische Frühförderung und früh ansetzende Prävention in Theorie und Praxis. Berlin, Norderstedt

Çevirmen: Bil. Uz. Bahar Gürey

Çevirmen Notu: Bu makale 2012 yılında Spiel & Bühne adlı dergide yayınlanmıştır.

Vom Wege, Brigitte / **Wessel**, Mechthild (2008): Spielen im Beruf. Spieltheoretische Grundlagen für pädagogische Berufe. Traisdorf

Weiss, Gabrielle (1999): Wenn die roten Katzen tanzen... Jeux Dramatiques für sozial- und heilpädagogische Berufe. Freiburg.

Çevirmen: Bil. Uz. Bahar Gürey

Çevirmen Notu: Bu makale 2012 yılında Spiel & Bühne adlı dergide yayınlanmıştır.